

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2016-10-27
meddelad i
Växjö

Mål nr M 2935-15

SÖKANDE

Kemira Kemi Aktiebolag, 556085-6287
Box 902
251 09 Helsingborg

Ombud: Advokat Mats Björk
Alrutz' Advokatbyrå AB
Box 7493
103 92 Stockholm

SAKEN

Ansökan om tillstånd till ändrad verksamhet innebärande bl.a. att installera och driva anläggningar för hantering av fast och flytande svavel vid svavelsyrafabriken på fastigheten Kopparverket 8 i Helsingborg

Avrinningsområde: 94/95 koordinater (Sweref99 TM) N:6209540 E: 357190

DOMSLUT

Tillstånd

Mark- och miljödomstolen lämnar ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 § första stycket miljöbalken avseende det tillstånd som lämnades den 9 juni 2011 i mål M 1138-09, så att tillstånd ges till att vid svavelsyrafabriken i Helsingborg få installera och driva anläggningar för mottagning av fast och flytande svavel till en mängd av högst 180 000 ton per år, lagring och bearbetning av fast och flytande svavel samt utlastning av fast och flytande svavel till en sammanlagd mängd av högst 30 000 ton per år, allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som redovisas i ansökan och i övrigt i målet.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen godkänner den i målet upprättade miljökonsekvensbeskrivningen.

Dok.Id 377715

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 130 E-post: mmd.vaxjo@dom.se www.vaxjotingsratt.domstol.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:00

Villkor

För tillståndet ska i tillämpliga delar gälla de villkor som angavs i tillståndet som gavs den 9 juni 2011. Härutöver ska följande villkor gälla:

Lagerbyggnaden ska utformas med god tålighet mot brand genom brandsektionering eller annan åtgärd med motsvarande egenskaper från brandskyddssynpunkt.

Verkställighetsförordnande

Tillståndet enligt denna dom får tas i anspråk utan hinder av att domen inte har vunnit laga kraft.

BAKGRUND

Kemira Kemi Aktiebolag (fortsättningsvis benämnt Kemira alternativt bolaget) driver ett antal kemiska fabriker i Helsingborg, däribland en fabrik för tillverkning av svavelsyra m.m. (svavelsyrafabriken). Nämnade fabriker är lokaliserade till ett industriområde kallat ”Industry Park of Sweden” (IPOS), beläget invid Öresund, ca 3 km söder om Helsingborgs centrum.

Tillverkningen av svavelsyra är i dagsläget baserad på flytande svavel. Det flytande svavlet förbränns i en ugn och en efterförbränningskammare, varvid svaveldioxid (SO_2) bildas. Svaveldioxiden omvandlas sedan till svaveltrioxid (SO_3) i flera steg i en katalysator. Svaveltrioxiden omvandlas sedan till svavelsyra (H_2SO_4) genom absorption med vatten. Därefter hanteras svavelsyran i torktorn och absorptionstorn till färdig produkt.

För att säkerställa råvaruförsörjningen för produktionen av svavelsyra i Helsingborg, på grund av minskande tillgång till flytande svavel och fartyg för sådan last, vill nu Kemira kunna använda även fast svavel som råvara i svavelsyrafabriken och genomföra de ändringar som bolaget hade aviserat i en ansökan år 2009. Viss del av det fasta svavel som tas in till svavelsyrafabriken vill bolaget dessutom kunna leverera till externa kunder, och på sikt kan det även bli aktuellt med externa leveranser av flytande svavel.

TIDIGARE BESLUT

Mark- och miljödomstolen lämnade i deldom den 9 juni 2011 (i mål M 1138-09) Kemira tillstånd till fortsatt verksamhet vid svavelsyrafabriken avseende tillverkning av bland annat svavelsyra till en årlig mängd av 450 000 ton, räknat som 100-procentig vara. I dom den 30 november 2012 (i samma mål) avgjorde mark- och miljödomstolen i 2009 års deldom uppskjutna villkorfrågor avseende säkerhetshöjande åtgärder respektive utsläpp till vatten.

Hamnverksamhet och övrig gemensam infrastruktur såsom avloppsnät, avloppsrening, avfallshamntering m.m., liksom verksamheter som inte reglerats genom specifika tillstånd, har reglerats genom tillstånd lämnat av Koncessionsnämnden för miljöskydd den 22 januari 1979.

ANSÖKAN

Yrkande

Kemira yrkar tillstånd enligt miljöbalken (ändringstillstånd enligt 16 kap. 2 § första stycket miljöbalken) att vid svavelsyrafabriken i Helsingborg få installera och driva anläggningar för mottagning av fast och flytande svavel till en mängd av 180 000 ton per år, lagring och bearbetning av fast svavel samt utlastning av fast och flytande svavel till en sammanlagd mängd av högst 30 000 ton per år, allt i huvudsaklig överensstämmelse med vad som redovisas i ansökan och i övrigt i målet.

Detta har i miljökonsekvensbeskrivningen uttryckts på ett alternativt sätt som tillstånd till mottagning av 180 000 ton svavel per år varav högst 150 000 ton per år planeras att smältas och resterande mängd levereras för extern användning.

Bolaget yrkar inga ytterligare villkor utöver vad miljödomstolen har föreskrivit i 2011 och 2012 års domar.

Kemira begär omedelbar verkställighet av den dom vari tillstånd lämnas till hantering av fast svavel för produktion av svavelsyra i svavelsyrafabriken.

Beskrivning av den ändrade verksamheten

Den nya anläggningen för hantering av fast svavel är tänkt att placeras i hamnområdet. Avståndet till närmaste bostäder från anläggningen är ca 800 meter. För att möjliggöra användning av fast svavel som råvara behöver svavelsyrafabriken kompletteras med följande anläggningsdelar:

- Magasin för lagring av fast svavel med tillhörande anordningar för intransport av svavel från fartyg och för uttransport av svavel till smältanläggningen.
- Smältanläggning med tillhörande silo för lagring av kalciumhydroxid, lagringsutrymmen för kemiska produkter samt reningsanläggning för frånluft.
- Buffertsilo för lagring och utlastning av fast svavel till lastbil med tillhörande bandtransportör och utlastningsplats.

Lossning

Inleveranser av fast svavel kommer att ske med fartyg med laster på 4 000 - 6 000 ton.

Svavlet kommer att lossas från fartyg till det nya magasinet där det mellanlagras inför smältningen. Lossning kommer att ske med kran och skopa till en lossningsficka varifrån svavlet transporteras till lagret med täckta bandtransportörer. Fickan kommer att förses med utrustning för sprinkling med vatten för dammbekämpning. Utrustningen kommer att aktiveras manuellt i det fall svavlet dammar. Efter aktivering kommer sprinkling att ske automatiskt vid tömning av skopan. Bolaget anger att för den sökta verksamheten ska verksamhet från och med lossningsfickan räknas till svavelsyrafabriken.

Från lossningsfickan, utförd i gnistfritt material, kommer svavlet att transporteras via transportband till magasinet. Omlastningspunkter mellan bandtransportörer kommer att förses med punktavsug med avluftning via filter alternativt skrubberanläggning. Bandtransportörerna mellan fickan och magasinet kommer att förses med automatiskt brandlarm samt system för att förhindra brandspridning till magasinet.

Lagring

Maximal lagringsvolym planeras bli ca 8 000 ton.

För att minimera damning och för bästa svavelhantering kommer svavlet att lagras i ett nytt magasin med väggar och tak. Byggnaden kommer att vara oisolerad och främst fungera som ett väderskydd. Byggnadens storlek kommer att vara ca 25 x 60 meter. Den planeras att utföras nedsänkt ca 1 m i förhållande till omgivande mark för att på så sätt möjliggöra uppsamling av eventuellt släckvatten i händelse av brand. Den totala uppsamlingsvolymen blir då ca 1 500 m³ varav ca 1 000 m³ beräknas tas i anspråk av det lagrade svavlet. Behovet av uppsamlingsvolym för eventuellt släckvatten kommer att utredas under projekteringsskedet för att säkerställa att volymen kan innehållas i magasinet.

Golvet i magasinet kommer att försees med uppsamlingsrännor för uppsamling och avledning av eventuellt släckvatten och eventuell fukt från svavlet. Rännorna kommer att anslutas till en sluten uppsamlingsbrunn placerad i mark utanför magasinet. Brunnen kommer att försees med nivågivare med larmgivning vid hög nivå. Anordningarna kommer att utföras så att det inte finns någon risk för överrinning till omgivande mark. Brunnen kommer att tömmas vid behov. Byggnaden kommer att försees med utrustning för sprinkling som utlöses vid en eventuell brand samt automatiskt brandlarm.

Inlastning av svavel till magasinet kommer att ske via en glidbana från bandgången som ansluter till taket. Glidbanan installeras för att reducera damning samt för att reducera den statiska uppladdningen av svavlet.

Utlastning från lagret kommer att ske med hjälp av en robot i taket eller med en lastmaskin. Utlastning kommer att ske till en lossningsficka för vidare transport till smältanläggningen eller till bilutlastningsplatsen via slutna band och skopelevatorer. Utlastningsfickan kommer att utföras i aluminium eller annat gnistfritt material för att undvika gnistbildning.

Smältning och filtrering

Smältutrustningen kommer att placeras i en separat byggnad intill magasinet.

Till det fasta svavlet kommer en liten mängd kalk att tillsättas för att neutralisera den syra som via bakterier och fukt alltid bildas i fast svavel. Tillsatsen kommer att ske med doserskruv från kalksilon till det fasta svavlet i skopelevatorn.

Smältningen kommer att ske vid 130 - 140 0 C i två isolerade och teglade smält-tankar försedda med ångslingor för uppvärmning. Det fasta svavlet innehåller normalt < 10 ppm svavelväte. Vid högre halter kan i undantagsfall svavelväte avgå vid smältningen. Tankarna kommer därför att avluftas till omgivningen via en skrubberanläggning alternativt likvärdig reningsmetod.

Vid neutralisationen bildas gips varför det smälta svavlet kommer att filtreras. Det filtrerade och rena flytande svavlet kommer sedan att pumpas till dagens befintliga lagertank för flytande svavel. För filtreringen kommer filterhjälpmedel att behöva tillsättas. Tillsatsen kommer att ske i en separat beläggningstank. Den bildade filterkakan kommer att innehålla svavel, gips, aska, kalciumhydroxid och filterhjälpmedel.

Det kommer att finnas tre tankar som innehåller flytande svavel (smälttank, pumptank och precoattank). Samtliga tankar kommer att vara uppvärmda med ångslingor. Härutöver kommer det även att finnas ett filter som innehåller flytande svavel. Den största tanken är smälttanken som kommer att rymma knappt 40 m³. Byggnaden kommer att förses med en betongsarg så att innehållet i smälttanken plus 10 % av volymen i övriga tankar och i filtret (motsvarande knappt 42 m³) kommer att kunna innehållas i byggnaden. Det bör härvid noteras att det flytande svavlet kommer att stelna vid kontakt med ouppvärmda ytor vilket medför att risken för att flytande svavel skulle kunna tillföras omgivande ytor är marginell.

Utöver ovanstående kommer anläggningen även att omfatta en kalksilo och en behållare för filterhjälpmedel.

Utlastning till bil, terminalverksamhet

Ansökan avser också terminalverksamhet omfattande högst 30 000 ton svavel per år. För att möjliggöra utlastning av fast svavel till bil kommer ett separat transportband att installeras efter skopelevatorn. Utlastningsanläggningen kommer härutöver att omfatta en dagsilo försedd med silofilter. Utlastningsanläggningen kommer att utföras enligt samma principer som övriga utlastningsanläggningar vid Kemira vilket bl. a. innebär att utlastning kommer att ske med tätslutande bälg försedd med avsug ansluten till stoftavskiljningsanläggning. Utlastning av flytande svavel kommer mest troligt att ske från befintlig dagtank vid svavelsyrafabriken.

Resursförsörjning

Kommunalt vatten kommer att användas för gasrening i det fall det blir aktuellt med skrubbing. Vatten kommer även att användas för sprinkling av lossningsfickan för dammbekämpning. Vattenförbrukningen för gasreningen bedöms bli mindre än 100 m³ per år och för sprinklingen av lossningsfickan ca 700 m³. Vattenförbrukningen för sprinklingen beror på svavlets fukthalt vilken kan variera. Härutöver kommer vatten att användas för sprinkling av magasinet i händelse av brand. Vatten för denna sprinkling kommer att lagras i en tank invid magasinet. Tanken kommer att rymma ca 120 m³.

Svavellagret planeras att förses med ett heltäckande sprinklersystem med en vattentäthet om 5 mm/min. Den dimensionerande verkningsytan för sprinklersystemet är 270 m² vilket ger ett totalt flöde vid full aktivering om 1 350 liter per minut fördelat över ytan. Vid dimensionerande aktiveringstid om 90 minuter ger detta en total volym på 121,5 m³. Beräkningen förutsätter fullt flöde ur samtliga sprinklermunstycken, att inget vatten förångas i släckningen samt att ingen vätska absorberas i svavelgranulaten.

Energi i form av ånga kommer att användas för uppvärmning av smälttankarna. Ånga och elenergi kommer att levereras från IPOS:s energianläggning som för sin energiproduktion använder restvärme från exoterma processer inom området. Vid smältning av 150 000 ton svavel per år bedöms förbrukningen av ånga bli ca 9 GWh per år. Förbrukningen av ånga beror på fukthalten i svavlet, vilken normalt är låg. Drift av maskinell utrustning i form av pumpar och omrörare kommer att ske med el. Förbrukningen bedöms bli av storleksordningen 400 MWh.

Svavelråvaran

Det fasta svavlet kommer att levereras i form av granuler eller pastiller.

Svavel är brännbart. Det område där hanteringen av fast svavel kommer att ske kommer att ATEX-klassas och utrustningen anpassas till gällande krav. Det fasta svavlet är en restprodukt med något varierande sammansättning. Det innehåller normalt > 99 % elementärt svavel och har en fukthalt på < 2 %. Det innehåller härutöver mycket små mängder aska, kol och svavelsyra. Då det är av stor vikt att kvaliteten är god åtföljs varje last av en specifikation som bl a omfattar innehållet av svavelväte, som kan avgå vid smältningen. Även innehållet av arsenik, selen och tellur undersöks noga då huvuddelen av det svavel som finns på marknaden används vid tillverkning av gödning. Arsenikhalten understiger normalt 0,25 mg/kg och selen- respektive tellurhalterna 1 mg/kg. Kvalitetskraven syftar främst på produktkvalitet och brister i råvarans kvalitet medför inte direkt miljöpåverkan.

Hjälpkemikalier m.m.

Hjälpkemikalier vid planerad verksamhet utgörs av kalciumhydroxid för neutralisering (< 100 ton/år) och filterhjälpmedel (< 100 ton/år). Förbrukningen av kalciumhydroxid beror på svavelkvaliteten. Ett högt innehåll av syra medför större förbrukning.

Kalciumhydroxid kommer att levereras per bil till en silo placerad i anslutning till smältanläggningen. Silon kommer troligen att rymma ca 10 ton. Den kommer att avluftas via ett textilt spärrfilter placerat på silons topp. Avskilt stoft återförs till silon. Filterhjälpmedel kommer troligen att levereras pallat per bil i småsäck eller storsäck. Det kommer att förvaras under tak i lämpligt utrymme.

Vid gasrening genom skrubbing kommer natriumhydroxid, alternativt natriumhydroxid och väteperoxid, att användas som skrubbermedia. Natriumhydroxid och väteperoxid kommer, efter intern leverans med truck med IBC-tank, att förvaras i kemikalieskåp eller motsvarande försett med uppsamlingstråg som rymmer innehållet i drygt en IBC- behållare (ca 1000 kg).

Utsläpp till luft

Smältningen kan i undantagsfall medföra avgång av svavelväte. Smälttankarna kommer därför att avluftas via en skrubberanläggning eller likvärdig reningsanläggning placerad i samma byggnad som smältanläggningen. På så sätt omhändertas även eventuella svavelångor och svaveldamm. Vidare minskar risken för att verksamheten ska medföra olägenheter i form av lukt i omgivningen. Till anläggningen kommer troligen även utsug från någon omlastningspunkt för bandtransportörer samt från bilutlastningen att anslutas. Utsläpp från reningsanläggningen kommer att ske 5 meter över smältanläggningens tak.

Verksamheten kommer vidare att ge upphov till utsläpp av luft från silofiltret på kalksilon och från silofiltret på dagsilon för bilutlastningen. Silofiltren kommer endast att vara i drift under påfyllning. Utsläpp av rengas kommer att ske vid filtren

som kommer att vara placerade på respektive silotopp. Utsläppen av stoft från denna typ av filter är erfarenhetsmässigt låga.

Hanteringen av det fasta svavlet kan medföra uppkomst av svaveldamm. All utrustning som kommer att användas för hanteringen av det fasta svavlet kommer därför att utformas för att minimera damningen och risken för att svaveldamm tillförs omgivningen. Lossningsfickan kommer att förses med utrustning för sprinkling som aktiveras automatiskt vid lossning av dammande svavel. Härigenom befuktas det fasta svavel som sedan vidaretransporteras in till magasinet. Samtliga bandtransportörer kommer att vara täckta och omlastningspunkterna vara försedda med avsug anslutna till stoftavskiljningsutrustningar. Inlastning till magasinet kommer att ske via en glidbana. Lagringen kommer att ske i ett magasin som kommer att vara försett med öppningar för tryckavlastning placerade under takfoten. Sammantaget bedöms dessa åtgärder medföra att verksamheten inte kommer att ge upphov till någon damning av betydelse.

Det kommer att finnas tre olika typer av stoftavskiljningsutrustningar:

- Silofilter för avskiljning av damm som avgår vid lossning till silor för kalciumhydroxid och fast svavel. Dessa filter kommer att vara placerade på respektive silotopp där även utsläpp av frånluft kommer att ske.
- Skrubberanläggning eller annan reningsanläggning med motsvarande effekt för avskiljning av eventuellt svaveldamm, svavelväte och svavelångor från smältningen. Utsläpp kommer att ske 5 m över smältanläggningens tak.
- Textilfilter för avsug vid omlastningspunkter för bandtransportörer. Utsläpp av frånluft kommer att ske ”inomhus” i respektive bandgång eller i någon av byggnaderna. Det kan även bli aktuellt att ansluta närliggande omlastningspunkter till reningsanläggningen ovan.

Utsläppen av stoft från dessa typer av utrustningar kan variera mellan mindre än 1 mg/Nm³ och 10 men understiger normalt 10 mg/Nm³ med marginal. Det bör noteras att silofilter och textilfilter vid omlastningspunkter endast kommer att vara i intermittent drift (endast under lossning) samt att gasflödena kommer att vara låga. Kemira gör vidare bedömningen att det inte finns någon risk för luktstörningar där även om skrubberanläggningen inte skulle fungera.

Utsläpp till vatten

Verksamheten kommer inte att medföra några utsläpp till vatten utöver dagvatten från ytorna kring anläggningen vilka samtliga är hårdgjorda. Dagvattnet avleds till hamnbassängen via avlopp benämnt M med utsläppspunkt i kajkanten.

Dagvattnet kommer normalt inte i kontakt med svavlet eftersom lagerbyggnaden och smältanläggningen är slutna. Spill på ytor utomhus kan dock tillföras dagvatten-nätet i samband med nederbörd. För att minska risken för utsläpp som följd av spill på ytorna kommer dessa att kontrolleras efter avslutad lossning och ytorna städas vid behov.

Buller

Verksamheten som sådan bedöms inte medföra något märkbart buller. Den ansökta verksamheten bedöms inte påverka möjligheterna att även framöver uppfylla gällande bullervillkor (däribland bl.a. 40 dBA nattetid).

Avfall

Verksamheten kommer att medföra uppkomst av avfall i form av filterkaka från svavelfiltreringen. Mängden bedöms bli ca 250 ton per år. Filterkakan bedöms innehålla ca 60 % svavel samt därutöver aska, gips, filterhjälpmedel och kalciumhydroxid. Den kommer att deponeras på för ändamålet godkänd anläggning.

Svavlet i filterkakan är bundet i den fasta matrisen och är därför svårt att utvinna. Teoretiskt sett skulle filterkakan kunna förbrännas och bildad svaveldioxid återvinnas. Kemira saknar utrustning för detta. Det bedöms inte heller vara skäligt att vidta åtgärder för att återvinna denna lilla mängd svavel.

Eventuellt skrubbevatten kommer om möjligt att avsättas internt inom Kemira alternativt omhändertas vid den interna avfallsanläggningen (DCR-anläggningen) eller lämnas till för ändamålet godkänd anläggning. Mängden bedöms bli mindre än 100 ton per år. Det kommer att kunna innehålla svaveldamm. I det fall skrubbing kommer att ske med natriumhydroxid kommer det att vara basiskt och innehålla natriumsulfid. Vid skrubbing med natriumhydroxid och väteperoxid kommer det att innehålla natriumsulfat.

Vatten från magasinets uppsamlingsbrunn kommer liksom släckvatten om möjligt att avsättas internt inom Kemira alternativt omhändertas vid den interna avfallsanläggningen (DCR-anläggningen) eller lämnas till för ändamålet godkänd anläggning.

Transporter

Inleveranser av flytande svavel sker för närvarande med fartyg med en medellast på ca 3 500 ton. Vid leverans av 150 000 ton per år (enligt nuvarande tillstånd) medför detta drygt 40 anlöp per år. Fast svavel kommer att levereras med fartyg med medellasten 5 000 ton vilket motsvarar ca 35 anlöp per år vid leverans av 180 000 ton. Ändringen av verksamheten medför således att antalet fartygsanlöp minskar med ca 5 anlöp per år.

Ansökan omfattar också externa leveranser av fast svavel. Om Kemiras egna förbrukning av fast svavel uppgår till 150 000 ton per år så kan 30 000 ton fast svavel levereras externt. Leveranserna kommer mest sannolikt att ske per bil. Vid medellasten 40 ton per bil medför utleveranserna ca 750 biltransporter per år. Detta motsvarar i sin tur 3 transporter per vardagsdygn och därmed 6 fordonsrörelser på gatunätet (en transport medför normalt en intransport och en uttransport). Sannolikheten för att det ska finnas en marknad för externa leveranser av denna dignitet är dock liten och därmed blir antalet biltransporter lägre. Det kan på sikt eventuellt bli aktuellt att även leverera flytande svavel externt. Även dessa leveranser kommer

sannolikt att ske per bil. Det sammanlagda antalet biltransporter för externa leveranser bedöms dock inte kunna överstiga de ovan angivna.

Utöver ovan tillkommer intranporter per bil av hjälpkemikalier och uttransporter av avfall motsvarande maximalt ett 20-tal transporter per år.

Anpassning till stigande havsnivå, extremt väder

Det nya magasinets undre del kommer att utformas som en tät "bassäng" vilken kommer att vara förlagd ca 1 m under och ca 3 m ovan markytan. Detta medför att magasinet är skyddat från inträngning av vatten även vid en havsnivå överstigande + 3,5 m över havet.

Smälttankar och filter för det smälta svavlet kommer att placeras 4 - 5 m över markplanet i "smältbyggnaden". "Smältriggen" kommer att vara invallad så att invallningen kan innehålla den största enskilda volymen flytande svavel plus 10 % av resterande volymer. Den enda utrustning som kommer att finnas i markplanet är en container för filterrester, vilken kan flyttas vid misstanke om högt vattenstånd, samt några pumpar och en fläkt. Pumparna och fläkten kommer att stå innanför invallningen av smältriggen.

Behovet av verkställighetsförordnande

Om problem skulle uppkomma med det enda återstående fartyget som levererar flytande svavel kommer Kemira att få svårt att upprätthålla produktionen av svavelsyra och därmed även av övrig verksamhet inom industriparken IPOS, samt även den leverans av fjärrvärme (30 % av det kommunala fjärrvärmebolagets totala fjärrvärmebehov) som sker utifrån värmeöverskottet från svavelsyraproduktionen. Tidplanen för projektet leder fram till beräknad produktionsstart våren 2018.

Miljökonsekvensbeskrivning

Lokalisering, alternativ

Den planerade ändringen avser en befintlig verksamhet/anläggning vars lokalisering senast prövades inför Miljödomstolens dom 2011. Ändringen som sådan avser inleverans med fartyg av fast svavel samt smältning av detta som ett alternativ eller komplement till inleverans av flytande svavel. Förhållandena är i övrigt oförändrade (från och med lagringen av flytande svavel). Teoretiskt sett skulle det fasta svavlet kunna levereras till en annan hamn och smältas där. En sådan lokalisering medför dock att Kemira förlorar kontrollen över tillgängligheten till anläggningen och över kvaliteten på det smälta svavlet. En annan lokalisering medför vidare att det inte kommer att vara möjligt att bemanna anläggningen med personal med erfarenhet av flytande svavel. Dessutom skulle en sådan lokalisering medföra omfattande transporter av flytande svavel från smältanläggningen till Helsingborg.

Sammanfattningsvis anses Helsingborg vara den lokalisering som är lämpligast med hänsyn till att ändamålet ska kunna uppnås med minsta intrång och olägenhet för människors hälsa och miljön.

I nollalternativet sker transporter av flytande svavel med fartyg från olika leverantörer i Europa vilket medför energiförbrukning för varmhållning av svavlet. Nollalternativet medför därtill lastbilstransporter av svavel till kunder i Sverige från t ex Polen. Nollalternativet kommenteras därför huvudsakligen i avsnitten om resursanvändning och transporter.

Även lokaliseringen inom industriparken har utretts. De övriga ytor som finns att tillgå ligger alla på längre avstånd från kaj och befintlig lagertank för flytande svavel. Det är därtill längre till annan nödvändig infrastruktur för ånga, el och vatten.

Lagringen och hanteringen vid den sökta verksamheten kommer att utformas med högt ställda krav avseende säkerhet, hälsa och miljö. Den kommer också att utformas så att den uppfyller relevanta krav på bästa tillgängliga teknik (BAT, Best Available Techniques). Några alternativa utformningar bedöms därmed inte vara relevanta att utreda.

BAT (bästa tillgängliga teknik)

Bolaget har hänvisat till tre BAT-dokument, Large Volume Inorganic Chemicals-Ammonia, Acids and Fertilizers (LVIC-AAF) från 2007, som dock endast avser själva tillverkningsprocessen, Emissions from Storage (EFS) från 2006 och Common Waste Water and Waste Gas treatment/Management Systems in the Chemical Sector (CWW) antaget i juli 2016 och med BAT-slutsatser den 30 maj 2016. Bolaget har angett att verksamheten kommer att utformas så att relevanta BAT innehålls i tillämpliga delar. Bland annat anges utgående stofthalt från lagring i magasin till 1-100 mg/Nm³ och stoft efter filtrering (CWW) till 2-10 mg/Nm³. För utsläpp av svavelväte anges ett antal metoder som BAT, bl.a. våtskrubbing, men inga utsläppsvärden anges.

Planförhållanden

Gällande detaljplan fastställd av stadsfullmäktige 27 oktober 1966 omfattar bl.a. områden som markerats med J för industri och därmed samhörigt ändamål och P endast för hamnverksamhet och därmed samhörigt ändamål.

Omgivningspåverkan

Kemira har bedömt att den sökta verksamheten endast medför små miljökonsekvenser. Tyngdpunkten i miljökonsekvensbeskrivningen ligger därför på vissa risker förknippade med svavlets egenskaper liksom användningen och hanteringen av kemiska produkter samt något ökade lastbilstransporter för utleveranser av svavel.

Råvaror / kemiska produkter

Det fasta svavlet är en restprodukt vars nyttiggörande bidrar till god resurshushållning. För att säkerställa att det inte innehåller några föroreningar sker inköp mot en detaljerad inköpsspecifikation. Förutom det fasta svavlet kommer endast begränsade mängder andra kemiska produkter att användas. Produkterna är samtliga väl kända och innehåller inte några utfasnings- eller riskminskningsämnen eller ämnen som finns upptagna på REACH kandidatlista. De innehåller inte heller några priori-

terade ämnen enligt vattendirektivet. Filterhjälpmedlet är inte klassificerat som hälso- eller miljöfarligt. Användningen av kemikalier i verksamheten bedöms inte medföra några konsekvenser av betydelse för människors hälsa eller miljön.

Statusrapport

Risken för påverkan på mark eller grundvatten som följd av den planerade verksamheten har bedömts i en statusrapport för aktuellt markområde. Statusrapporten innehåller följande sammanfattning och rekommendationer.

Det område som omfattas av tillståndsansökan har tidigare varit del av ett större hamnområde där lossning och lastning av ämnen som använts och producerats av verksamheterna som funnits på IPOS har skett. Hamnområdet har funnits sedan 1927 och det går därför inte att utesluta att det finns en risk för spill och/eller läckage av de ämnen som idag samt historiskt hanterats inom hamnverksamheten.

Kända olyckor inom det aktuella området inkluderar en svavelsyraolycka som inträffade år 2005 då stora mängder svavelsyra läckte ut från en havererad svavelsyrecistern. Dessutom påträffades oljeförorenade massor från en defekt gammal lossningsledning för eldningsolja då asfaltsarbete utfördes i området 2007.

Jordanalyser utförda inom det aktuella området samt generella antaganden gjorda av fyllnadsmassorna indikerar att följande föroreningar kan antas finnas inom det aktuella området: SO₄, As, Hg, Cd samt även risk för Pb och Cr. Grundvattenanalyser utförda i provpunkter inom och i anslutning till det aktuella området visar att grundvattnet är måttligt till påtagligt påverkat av följande föroreningar: As, Cd, Co, Cr, Cu, Zn och SO₄. Jord och grundvatten har ej analyserats med avseende på oljeföroreningar. Inga grundvattenprover har analyserats med avseende på Hg och Pb.

En miljö- och hälsoriskbedömning är utförd med avseende på de identifierade föroreningarna i fyllnadsmassorna och IPOS för en dialog med tillsynsmyndigheten, Länsstyrelsen Skåne, om behov av eventuellt ytterligare åtgärder.

Byggnationen av den planerade anläggningen för smältning av fast svavel inom aktuellt område kommer att medföra vissa markarbeten t.ex. urgrävning av massor för placering av plintar/pålar, gjutning av stödmurar och för nedsänkt golvyta i magasinet. Markförhållandena där fasta anläggningsdelar ska byggas kommer att undersökas såväl geotekniskt som med avseende på eventuella föroreningar. I det fallet förorenade massor påträffas kommer de att hanteras enligt Kemiras ordinarie rutiner för grävning/schaktning inom industriparken. Detsamma gäller om massor som kan innebära en risk för konstruktionerna påträffas. Markarbetena för den sökta verksamheten kommer att följa de beskrivna rutinerna.

Vid behov kommer sanering av förorenad mark att ske. Omfattning och typ av sanering, liksom saneringsmål, bestäms i samverkan med tillsynsmyndigheten och beror på föroreningsförekomst och aktuella riskbedömningar och åtgärdsutredningar. Schaktning och andra åtgärder i förorenad jord är anmälningspliktig.

Enligt statusrapporten bedöms alltså risken för betydande förorening av mark eller grundvatten från den planerade verksamheten som låg. Byggnationen av anläggningen kommer att medföra vissa markarbeten. Allt arbete som medför grävning i mark inom industriområdet sker enligt särskilda rutiner vilka säkerställer att

påverkan på såväl människor som miljö minimeras. Den sökta verksamheten medför även viss risk för förorening av mark och grundvatten som följd av spill och läckage av de kemiska produkter som kommer att användas. Skyddsåtgärder kommer att vidtas för att förhindra att eventuella incidenter leder till sådana föroreningar.

Kemira har vid huvudförhandlingen angett att man anser sig ha fullt ansvar för markföroreningarna i aktuellt område.

Transporter

Den sökta ändringen medför att intranporter av svavel enbart kommer att ske med fartyg. Den sökta terminalverksamheten medför dock att det kommer att ske uttransporter av svavel med lastbil. Ändringen medför ingen förändring avseende antalet fartygsanlöp och en försumbar ökning av antalet lastbilstransporter (maximalt en fordonsrörelse per vardag). De ökade lastbilstransporterna kommer att utgöra en marginell del av den tunga trafik som belastar gatorna utmed färdvägen. Biltransporterna kommer därmed inte att medföra någon påverkan på trafikbelastningen på dessa gator. De bedöms inte heller medföra någon påverkan på luftkvaliteten eller på möjligheterna att följa miljökvalitetsnormerna för utomhusluft.

När det gäller risker förknippade med lastbilstransporter av fast svavel bedöms dessa generellt vara mindre jämfört med transport av svavel i flytande form. Den ändrade hanteringen ökar därmed inte riskerna utan snarare minskar dem. Transporterna från smältanläggningen kommer att ske i samma riktning som övriga transporter i den aktuella delen av hamnområdet och tydliga väganvisningar kommer att finnas. I kombination med låga hastigheter bedöms detta medföra en acceptabel risknivå.

Det finns en efterfrågan på fast svavel för andra ändamål som skulle kunna tillgodoses genom leveranser från Kemira i Helsingborg. Som exempel kan nämnas att fast svavel används för förbrännings- och emissionskontroll i kraftvärmeverk. Det kan inte heller uteslutas att det i framtiden kommer att finnas en efterfrågan även på flytande svavel. Fast svavel levereras idag med lastbil till kunder i Sverige t.ex. från Polen. Genom etablering av en terminalverksamhet för svavel i Helsingborg minskar dessa transporter avsevärt med minskad miljöpåverkan som följd.

Säkerhet och risker/Seveso

Verksamheten vid svavelsyrafabriken innebär lagerhållning och hantering av farliga ämnen i sådan mängd att anläggningen omfattas av den s.k. Sevesolagstiftningen. Inom Kemiras övriga verksamhet finns det flera anläggningar som omfattas av Sevesolagstiftningen, s.k. Seveso-anläggningar. Detta medför att hela Kemiras verksamhet, inklusive svavelsyrafabriken, betraktas som en Sevesoverksamhet och att det ska finnas en säkerhetsrapport som omfattar hela denna verksamhet. Med anledning av detta har Kemiras säkerhetsrapport uppdaterats med den planerade ändrade verksamheten. Säkerhetsrapporten ingår också som en del av denna ansökan och har kompletterats i två omgångar, senast med bl.a. analys av konsekvenser av förhöjd havsnivå och extrema meteorologiska förhållanden. Vid huvud-

förhandlingen har Kemira anfört att den senast inlämnade säkerhetsrapporten 2016 har ändrats i tillämpliga delar, men att ingen riskbedömning har gjorts i de avsnitt där det har bedömts att inga ändringar i förutsättningarna har skett sedan 2011.

Även uppdaterat handlingsprogram har inlämnats samt ett underlag till beredskapsplan avseende svavelmagasin, som har tagits fram efter diskussion med Räddningstjänsten. I underlaget diskuteras även räddningstjänstens egen insats och säkerhet. I underlaget till beredskapsplan redogörs för och diskuteras AEGL-systemet (Acute Exposure Guidance Level) för att fastställa nivån vad gäller beredskap i händelse av en brand i svavellagret.

Som underlag för säkerhetsrapporten har en grovriskanalys samt en beräkning av individrisk genomförts. Den största risken är dammexplosion, men den avser främst arbetsmiljö och tas inte upp vidare i miljösammanhanget.

En fördjupad riskbedömning med avseende på brand i svavelmagasinet har genomförts. Riskbedömningen omfattar kvantifiering av risk från bildande och spridning av giftiga brandgaser (svaveldioxid) vid brand i fast svavel. Vissa ytterligare utredningar kommer att genomföras före eller under konstruktionsfasen och därmed långt innan anläggningen tas i bruk, bl.a. avseende ATEX (Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/34/eu beträffande utrustning och säkerhetssystem som är avsedda för användning i explosionsfarliga omgivningar), brandlarmsmetod och dimensionering av tryckavlastning.

En litteraturstudie har genomförts för att ge en mer djuplodad kunskap om hur bränder i fast svavel ter sig. Sammantaget styrker studien de antagande som gjorts i en tidigare upprättad kvantitativ riskanalys, QRA.

Följande framgår av litteraturstudien (sammanfattat av domstolen).

Svavel som granulat i definierad storlek om 1-10 mm har en lägre brännbarhet än vissa träprodukter. Svavelgranulat har också lägre brännbarhet än krossade klumpar och grova korn av svavel.

MSB:s föreskrifter om farligt gods gäller inte för svavel i form av pärlor, granulat, pellets, tabletter eller flingor.

Svavel som granulat har inte de egenskaper som gör att materialet kan klassas som klass 4.1 (brandfarligt fast ämne) enligt FN:s regelverk för transport av farligt gods.

Svavel i solid form som granulat uppges inte brinna utan måste uppnå smältpunkten (119 °C) och övergå i smält form för att kunna antändas. Det smälta svavlet har en mörkröd till rödbrun färg, hög viskositet och brinner med en blå låga som är mycket svår att se. Vid förbränning bildas olika svaveloxider (SO_x), vilka i denna rapport förenklat ansetts utgöras av 100 % SO₂. Brandens tillväxthastighet är starkt knuten till luftflödet över det smälta svavlet där stora flöden vid t.ex. öppen transport i tåg vagn innebär ökad syretillförsel, men framförallt att den bildade svaveldioxiden, vilken är en tung gas, blåses bort och inte kväver elden. Vid stillastående förhållanden, t.ex. i inomhusmiljö, hämmas brandutvecklingen av den bildade svaveldioxiden.

Svavelbränder är ofta ytliga eftersom svavlet i smält form rinner ner i materialet, kylvav och övergår i fast form. För mindre bränder rekommenderas att branden täcks med svavel som då kyler ner smält svavel samt hämmar syretillförsel så att branden släcks.

Bra verifierad försöksdata för ämnet är svårfunnen varför dess egenskaper uppskattas utifrån tidigare riskbedömningar, utredningar av verkliga fall samt jämförelser med andra ämnen. Vid en mycket stor svavelbrand som inträffade 1995 i Sydafrika antändes ett utomhus förlagt svavellager av en gräsbrand. Massavbrinningen per ytenhet beräknades till 0,0055 kg/m²s. I en säkerhetsrapport för Höganäs Sweden AB refereras till en massavbrinningshastighet mellan 0,0027-0,0068 kg/m²s. Bolaget har, genom beräkningar och jämförelse med andra ämnen, kommit fram till att massavbrinningshastigheten skulle kunna approximeras till 0,027 kg/m²s och till en brandeffekt per ytenhet mellan 24 och 300 kW/m². Givet det faktum att svavlet lagras inomhus, vilket i sin tur ger en mycket liten vindpåverkan i förbränningshastigheten, görs bedömning att beräkningarna som genomförts baserat på en brandeffekt om 300 kW/m² är mycket konservativa.

Både små och stora bränder har analyserats, bl.a. med och utan fungerande sprinkler. Utan sprinkler förutsattes en brandarea om 100 kvadratmeter, varefter källstyrkan för svaveldioxidutsläpp beräknades till 5,4 kg/s. Det kan konstateras att koncentrationerna av svaveldioxid vid marknivå endast skiljer sig marginellt när beräkningarna för små respektive stora bränder jämförs. Detta fenomen beror på att ju större branden är desto mer stigkraft har brandgaserna vilket medför att svaveldioxiden förs upp till en högre höjd och späds ut innan den når marken. Det innebär att inte heller de stora bränderna medför några allvarliga konsekvenser för personer i omgivningen.

Utifrån frekvensberäkning, toxiska gränsvärden och spridningssimulering har individrisken (risk att omkomma) uppskattats till $< 10^{-7}$ /år på avstånd mellan 100 och 200 m från lagret. Individrisken betraktas som acceptabel bortom 100 m från svavelmagasinet. Samhällsrisk avseende tredje man betraktas utifrån simulerade konsekvensavstånd i relation till områdesgräns som försumbar. Även en aggregerad riskanalys har uppdaterats med den nu sökta anläggningen. Endast ett fåtal av anläggningarna inom IPOS genererar påverkan utanför områdesgräns och/eller mot områden där personer uppehåller sig. Störst risk för påverkan utgör svavelsyrafabriken och transport av giftig gas på väg och järnväg. Scenarier som kan ge upphov till konsekvens för tredje man har genomgående mycket låg beräknad frekvens. Risken utanför områdesgräns är låg enligt genomförd riskaggregering och för tredje part $< 10^{-7}$ /år. I brist på fastlagda anvisningar för riskvärdering i Sverige har Kemira utgått från värden från Det Norske Veritas, som anger denna nivå som gräns mellan försumbar risk och tolerabel risk.

Det finns en rad riskreducerande åtgärder planerade. Dessa medför ett skydd med tre oberoende barriärer:

1. Förhindra brands uppkomst,
2. Tidig detektion och manuell släckning,
3. Sprinkler.

Den första barriären innebär att särskilda krav ställs på utrustningen i lokalen och att sannolikheten för att brand ska uppkomma är mycket låg. Den andra barriären innebär att ett detektionssystem installeras vilket medför att en brand snabbt upptäckts och kan släckas av personal. En brand i svavel har en långsam utveckling och sannolikheten för att personalen ska kunna släcka branden är mycket hög. Den tredje barriären innebär att en extra skyddsåtgärd för att hantera ett katastrofscenario har vidtagits. Sprinklerinstallationen kommer att begränsa branden till en liten yta och därmed begränsa brandens omfattning. Ytterligare barriärer bedöms inte som rimliga dels då risknivån är mycket låg, dels då det är högst osannolikt att samtliga tre barriärer ska falla.

Riskerna med dammexplosioner i lossningsfickan hanteras i den ATEX-analys som behöver göras enligt AFS 2000:3. En första grov bedömning visar på att lossningsfickan zonklassas till zon 21 och att utrustning inom zonen/fickan utförs enligt kraven för denna zon, dvs. kategori 2- utrustning. Dessa åtgärder medför att riskerna med dammexplosion, enligt gällande regelverk, är att betrakta som acceptabla.

Sammanfattningsvis bedöms den planerade hanteringen av svavel inte utsätta närliggande bostadsbebyggelse för en sådan risknivå att särskilda riskreducerande eller säkerhetshöjande åtgärder, utöver de som planerats, behövs.

I arbetet med grovriskanalysen studerades även möjliga dominoeffekter. Slutsatsen drogs att inga möjliga dominoeffekter kunde identifieras från befintliga eller planerade riskkällor i närområdet.

INKOMNA YTTRANDEN

Kemiras bemötande anges i anslutning till yttrandet från respektive remissinstans.

NSVA har meddelat att då inget processavloppsvatten kommer att avledas till det kommunala spillvattennätet har NSVA inga synpunkter.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap MSB avstår från att yttra sig.

Miljönämnden tillstyrker ansökan men anser att utökade skyddsåtgärder bör vidtas vid lossning och lagring av fast svavel samt anför vissa yrkanden i övrigt.

För skydd av havsmiljön menar miljönämnden bl.a. att hantering av svavel bör ske i så slutna system som möjligt och att utsatta dagvattenbrunnar bör kunna förses med tättslutande lock.

Miljönämnden anser att kapaciteten på silofilter, textilfilter och skrubberanläggning (eller motsvarande) dokumenterat bör innehålla ett stoftutsläpp på maximalt 5 mg/m³.

Flytande kemiska produkter, till exempel natriumhydroxid, som ingår verksamheten bör förvaras invallat och nederbördsskyddat. Invallningen bör vid ett läckage minst

klara hela den största förvarade behållarens volym plus 10 % av övriga förvarade volymer.

Smältanläggning och lager för fast svavel planeras till ett hamnområde som ligger 2,5 meter över nuvarande havsnivå. Helsingborgs stad anger som dimensionerande havsnivå +3,5 meter i ett 100-års perspektiv (PM Klimatanpassning). Miljönämnden anser att de tillkommande anläggningsdelarna bör förläggas med en säkerhetsmarginal om minst 3,5 meter över havet.

Marken som tas i anspråk för anläggningsarbetena bör ur förorenings synpunkt åtminstone saneras ner till Naturvårdsverkets generella riktvärden för mindre känslig markanvändning (MKM).

Miljönämnden tillstyrker Kemiras åtaganden om att lagret förses med en sprinklingsanläggning med flera säkerhetshöjande åtgärder. För att ytterligare begränsa ett brandscenario menar nämnden att magasinet bör brandsektioneras på lämpligt sätt. Miljönämnden anser att det finns fog för ett sådant krav på grund av lagrets storlek (cirka 8000 ton fast svavel) samt att användningen av fast svavel alltmer bedöms bli dominerande vid fabriken. En sektionering av magasinet bör innebära att en eventuell brand blir mindre omfattande och därmed lättare att bekämpa. Riskerna för omgivningen bör också minska.

Lossningsfickan för fast svavel vid biltransporter bör även den förses med sprinkling till skydd mot damning och dammexplosion.

I övrigt förutsätter miljönämnden att de skyddsåtgärder som framkommit i Kemiras riskbedömningar och analyser är åtaganden från bolagets sida och att de genomförs i sin helhet.

Miljönämnden tar tillfället i akt och uppmanar Kemira att i grunden se över hela sin logistiska situation. Bolaget förutspår en betydande ökning av lastbilstransporterna på de intilliggande transportleder som används idag. Dessa vägar är dock inte specifikt anpassade för exempelvis farligt gods. Bostäder ligger i direkt anslutning till lederna och påverkas av buller och avgaser från fordonen samt också ur ett risk- och säkerhetsperspektiv. En i längden fortsatt ökning av trafiken på dessa transportleder anser miljönämnden inte vara möjlig under nuvarande förhållanden. Miljönämnden menar därför att bolaget nu på allvar måste undersöka alternativa logistiska lösningar. En viktig del i ett sådant arbete är en utveckling av järnvägs-transporter men också båttransporter kan utgöra en potential. Samverkan mellan olika verksamheter inom industriområdet kring logistik kan även det skapa nya lösningar.

Kemiras bemötande:

Av redovisning i ingivna handlingar framgår att silofilter och textilfilter vid omlastningspunkter endast kommer att vara i intermittent drift samt att gasflödena är låga och vissa halter kommer att underskridas. Kemira påpekar att det finns ett stort antal filter av motsvarande typ vid Kemiras andra anläggningar inom IPOS. Utsläppen från dessa mäts inte. Kemira menar därför att

det inte heller är motiverat att mäta utsläppen från de här aktuella filtren vilket skulle bli följden av ett åtagande i enlighet med miljönämndens yttrande.

I ett tidigare skede bedömdes att avluftning av vissa omlastningspunkter mellan bandtransportörer skulle kunna ske via skrubberanläggningen (eller motsvarande reningsanläggning). Det har nu framkommit att det inte är lämpligt att avleda stofthaltig luft till denna. Skrubbern (eller motsvarande) kommer därmed inte att tillföras någon stofthaltig luft. Smältprocessen som sådan medför inte någon uppkomst av damm. Det är därmed inte heller motiverat att mäta detta utsläpp.

Kemira kan åta sig att förvara flytande kemiska produkter i enlighet med miljönämndens yttrande.

Sammantaget medför utformningen av anläggningen att det inte kommer att finnas några kritiska installationer som påverkas av ett tillfälligt högt vattenstånd eller någon utrustning som kan medföra påverkan på miljön vid en sådan situation. Anläggningens livslängd uppgår till ca 50 år. Det är därmed inte motiverat att förlägga anläggningen på sätt som miljönämnden förespråkar.

Kemira påpekar att bolaget medverkar i Helsingborgs stads projekt för framtagande av en plan för klimatanpassning. Åtgärder som kan bli följden av detta projekt är bland annat att närmare utreda behov av anpassning av kajer, pirar och kustskydd inom Helsingborgs hamnområde, då även inkluderande bulkhamnen.

Som framgår av miljökonsekvensbeskrivningen kommer omfattning och typ av sanering, liksom saneringsmål, att bestämmas i samverkan med tillsynsmyndigheten samt att saneringsinsatserna kommer att bero på föroreningsförekomst, aktuella riskbedömningar och åtgärdsutredningar.

Kemira hänvisar till grovriskanalysen som innebär att risknivån i det aktuella fallet är mycket lägre än en acceptensnivå för individrisk på nivån 10^{-7} . Vidare har konservativa antaganden använts i analysen vilket innebär att individrisknivån i praktiken är ännu lägre. Den låga risknivån medför att det inte är motiverat att vidta ytterligare riskreducerande åtgärder.

Kemira hänvisar till överväganden som återges under avsnittet om miljökonsekvensbeskrivning ovan.

Kemira har i ett annat ärende hos miljöprövningsdelegationen åtagit sig att genomföra en transportutredning i enlighet med miljönämndens önskemål och - om det visar sig lämpligt - ange möjliga genomförandetider för de åtgärdsförslag som framkommer. Kemira har även åtagit sig att till miljöprövningsdelegationen redovisa resultatet av utredningen och en eventuell transportplan senast två år efter det att miljöprövningsdelegationens tillståndsbeslut

vunnit laga kraft. Miljönämndens önskemål får därmed anses vara tillgodosett.

Kommunstyrelsen har yttrat att Helsingborgs stad har inget att erinra mot ansökan om tillstånd till ändrad verksamhet. Verksamheten är förenlig med gällande detaljplan och i linje med intentionerna i översiktsplanen för aktuellt område. Ansökan har kompletterats med förtydliganden avseende anpassning till stigande havsnivåer och extrem nederbördssituation för att tåla eventuell översvämning med tät bassäng 3 m ovan havsytan.

Kommunstyrelsen har vidare bedömt att kompletterande sammanställningar med underlag till beredskapsplan och litteraturstudie ger ett bra underlag för att kunna bedöma ett riskområde vid en eventuell olycka. I slutsatserna anges att skadliga koncentrationer inte uppkommer i inomhusmiljö, under förutsättning att byggnadskollaps kan förhindras. Staden anser att man ska ta med sig detta när man väljer byggnadskonstruktion för den tilltänkta lagerbyggnaden. Lagerbyggnaden bör utformas med god tålighet mot brand. Byggnaden behöver tåla brand så pass länge att det finns möjlighet att göra en insats utan risker för byggnadskollaps.

Kemira avser att följa kommunstyrelsens rekommendationer.

Länsstyrelsen yrkar att ansökan avslås, då de ansökta förändringarna av svavelsyrafabrikens tillstånd enligt länsstyrelsens uppfattning strider mot gällande detaljplan varför tillstånd inte kan ges enligt 2 kap. 6 § miljöbalken. Förändringarna förutsätter som minimum att detaljplanen för hamnändamål ändras enligt plan- och bygglagen, alternativt att projektet även prövas enligt miljöbalken som en ändring av hamnens tillstånd, det vill säga Kemira Kemi AB:s tillstånd från 1979.

Länsstyrelsen kan inte med någon logik förstå på vilket sätt en utbyggnad av en industrianläggning, såsom svavelsyrafabriken, kan anses utgöra hamnverksamhet samtidigt som de anläggningsdelar som etableras inom hamnens detaljplan utgör en anläggningsdel tillhörig svavelsyrafabriken. Att smälta fast svavel kan inte anses vara en aktivitet som normalt bedrivs inom hamnar. De anläggningsdelar som nu prövas etableras dessutom utan direkt geografiskt samband med svavelsyrafabriken.

Både hamnverksamheten och svavelsyrafabriken är belägna inom samma fabriksområde och är beroende av varandra, men har samma huvudman. Den sökta verksamheten är belägen inom område som planlagts för hamnverksamhet och kommer att utnyttja bl.a. hamnens system för dagvatten. Länsstyrelsen ser uppenbara problem med att kunna bedöma den sökta verksamheten fristående från hamnverksamheten. Ändringen bör inte prövas förrän hamnverksamheten, som ryms inom tillstånd från 1979, är prövad avseende ändringarna. Samråd för en prövning av hamnverksamheten har aviserats.

Länsstyrelsen uppfattar att bolaget genom skriftväxlingen har framställt ett andrahandsyrkande motsvarande Länsstyrelsens argumentation vad gäller avgränsning. Länsstyrelsen konstaterar att Kemira Kemi AB:s grundtillstånd från 1979, vari

hamnen ingår och regleras genom endast två villkor, rimligen inte får anses relevant för dagens verksamhet där nu flera nya verksamheter inklusive Sevesoverksamheter planeras etableras.

Länsstyrelsen har vidare framfört att följande uppgifter bör redovisas innan målet avgörs, delvis kvarstående även efter bolagets bemötande och även efter huvudförhandlingen.

a) Risken för översvämningar och vilka konsekvenser dessa kan få för människors hälsa och miljö samt förslag till säkerhetshöjande åtgärder. Det borde finnas utrymme för att överväga fler konkreta åtgärder på den nya anläggningen oavsett resultatet av kommunens kommande plan för klimatanpassning, i vilken bolaget medverkar.

b) Resultat från brandförsök med fast svavel, granuler och pastiller tillsammans med uppgift om erfarenheter från inträffade bränder i omvärlden. Bolaget bör visa genom egna brandförsök att de slutsatser från litteraturstudierna om brandförlopp och behov av brandsektionering som dragits är rimliga. Effekt av nederbörd på röken från en större brand är inte klarlagd.

c) En beskrivning av påverkan på omgivningen i händelse av brand som kan tjäna som underlag för de externa planerna för räddningsinsatser. Länsstyrelsen ifrågasätter beräkningen att tio personer kan behöva sätta sig i säkerhet vid brand med tanke på fotbollsplaner och campingområde på 700 m respektive 900 m avstånd från lossningsplatsen.

d) Avstånd till påverkan på omgivningen i händelse av brand baserat på gränsvärden för akutexponering enligt AEGL-systemets tre nivåer.

Länsstyrelsen anser att bolagets resonemang kring acceptanskriterierna för tolerabel risk inte har någon koppling till samtida vetenskaplig diskurs. Samtliga intressenter inom IPOS-området borde involveras i arbetet med att ta fram en gemensam syn på val av metodik och riskkriterium. Länsstyrelsen anser att det inte räcker med redovisning av risk för dödsfall (QRA-analys) utan att även risk för skador och bestående men ska belysas genom redovisning av AEGL-värden. Konsekvenserna för samhället av en kemikalieolycka måste bedömas holistiskt. Det är en brist att AEGL-värden inte har använts i riskanalysen utan enbart i i det kompletterande underlaget till beredskapsplan. AEGL har använts bl.a. i detaljplanesammanhang.

Länsstyrelsen ser positivt på ansatsen att bolaget i detta mål har presenterat en samlad riskbedömning. Säkerhetsstudien är dock en mycket övergripande sammanställning över den samlade risken inom IPOS och materialet uppvisar inte en sådan utförlighet att studien i nuläget kan ligga till grund för bedömning av tillåtligheten enligt miljöbalken kopplat till nya eller befintliga risker inom IPOS-området. Det behövs ett processorienterat arbetssätt där samtliga aktörer och berörda intressenter i IPOS-området involveras.

Länsstyrelsen har den 20 september 2016 tagit emot bolagets nyligen uppdaterade säkerhetsrapport. Säkerhetsrapporten har uppdaterats till följd av ändrad Seveso-lagstiftning samt eftersom fem år förflutit sedan senaste uppdatering av säkerhetsrapporten.

Länsstyrelsen noterar vid översiktlig genomgång av de i säkerhetsrapporten för 2016 ingående grovriskanalyserna, att det råder mycket stor överensstämmelse mellan 2011 års grovriskanalyser och de som nu, sent i processen, presenteras i innevarande mål. Länsstyrelsen konstaterar även att den grupp befattningshavare vid Kemira Kemi AB som utarbetat de nu aktuella uppdateringarna, tycks komma fram till i stort sett exakt samma värderingar som helt andra befattningshavare vid Kemira Kemi AB kom fram till år 2011. Med anledning av Länsstyrelsens iakttagelser och den stundande huvudförhandlingen i närtid, finner myndigheten befogat att uppmärksamma domstolen på eventuellt behov av att bolaget inför huvudförhandlingen förtydligar sitt arbete med den uppdaterade säkerhetsrapporten. Länsstyrelsen finner märkligt att överensstämmelsen mellan grovriskanalyserna i de två dokumenten kan vara i stort sett 100 % -ig.

Det tillkommande underlaget i målet är omfattande och Länsstyrelsen vill betona att den integrerade miljö- och säkerhetsprovningen ska utföras utifrån uppdaterade underlag, vilket innebär att förändringar i säkerhetsrapporten bort tillsänts parterna inom skälig tid före huvudförhandlingen. Den nu aktuella säkerhetsrapporten har därmed inte kungjorts i målet. Det faller inom domstolens utredningsansvar att provningen genomförs på transparenta underlag och att den kommande eventuella tillståndsdomen vilar på en fullständig provning. Länsstyrelsen har ingen möjlighet att gå igenom den senast presenterade säkerhetsrapporten på ett godtagbart sätt, men myndigheten utgår ifrån att domstolen har den resursen.

Länsstyrelsen ansluter sig till miljönämndens uppfattning ifråga om strängare villkor än för befintliga anläggningar, och välkomnar begränsningsvärden som incitament för sökandebolaget att förbättra sin reningsteknik.

Länsstyrelsen har vid huvudförhandlingen angett ytterligare synpunkter på vilka indata som bör användas i QRA-beräkningar och ifrågasatt om spridningsberäkningarna är relevanta med beaktande av varierande höjd på byggnader i området. Länsstyrelsen betraktar smältningen av fast svavel som en industriell process som inte omfattas av planbestämmelserna för hamnverksamhet. Bolaget hade kunnat förbereda ansökan bättre genom att ha begärt en planändring. Länsstyrelsen anser också att det hade varit ”mer smakligt” att bolaget hade avstått från att yrka verkställighetsförordnande.

Kemiras bemötande i sammandrag:

Sammanfattningsvis kan konstateras att den genomförda litteraturstudien ger tillräckligt underlag för att bedöma att antagandena som är gjorda i den genomförda riskanalysen är rimligt konservativa och tillräckliga för att kunna genomföra de analyser som anses vara relevanta för tillståndsärendet. De

genomförda spridningsberäkningarna har gjorts utan hänsyn till skyddande byggnadskonstruktioner, vare sig beträffande hindrande av plymutbredning eller lufttillförsel till branden.

Som Kemira tidigare redogjort för är syftet med riskanalyserna dels att bedöma om riskerna med den aktuella verksamheten är rimliga i förhållande till andra samhällsrisker som bolaget normalt utsätts för, dels att bedöma om och i vilken grad riskreducerande åtgärder ska vidtas. För detta har Kemira använt beprövade och vedertagna riskanalysmetoder (bland annat QRA) och beprövade och vedertagna bedömningskriterier. På samma sätt har vid prövning av Kemiras svavel- och saltsyratillverkning, liksom vid ett stort antal andra verksamheter, QRA använts som riskvärderingsmetod.

De så kallade AEGL-nivåerna kan inte användas för att värdera risk enligt etablerade värderingskriterier i riskvärderingsmetoder som QRA. Däremot kan AEGL-nivåer och andra liknande värden, som t ex ERPG, användas för att diskutera och förbereda för lämpliga räddningstjänstinsatser.

För svavelmagasinet har två handlingar upprättats: dels en QRA där riskerna kvantifieras och bedöms, dels ett underlag för beredskapsplanering som beskriver olika typer av skadeutfall. Bolaget synes anse att tillräcklig utredning har gjorts, men den har inte presenterats i en och samma rapport.

Länsstyrelsen har vid olika tillfällen, bland annat i kompletteringarna, hänvisat till en säkerhetsstudie gjord för industrierna i Stenungsund. Så som Kemira uppfattat det skulle en riskanalys utförd som den i Stenungsund vara tillräckligt utförlig. Det kan konstateras att Kemiras riskbedömning genomförts med samma metodik som Stenungssundstudien. Vidare kan det konstateras att även motsvarande nivåer för tolerabel risk har använts. Skillnaden mellan de båda analyserna är tillämpning av kvantitativt respektive kvalitativt resonemang.

I avsaknad av nationellt fastslagna kriterier för hur risk ska värderas har förekommande kriterier gått igenom och utvärderats. De kriterier som Kemira funnit lämpliga att använda är att betrakta som vedertagen praxis vid kvantitativa riskbedömningar i Sverige. De är desamma som de som presenterats i "Värdering av risk" (Räddningsverket 1997), framtagna av DNV, och desamma som de som rekommenderas av Intressentföreningen för process-säkerhet (2012). De ligger i linje med de som används av Helsingborgs Stad och som återfinns i Länsstyrelsens i Skåne län rapport RIKTSAM 2007. Många andra länder har nationellt fastslagna värderingskriterier utifrån vilka risk kan bedömas med avseende på industriell verksamhet och/eller transport av farligt gods. Generellt för dessa riktlinjer är att gränsen för acceptabel respektive oacceptabel risk är högre eller i linje med de kriterier som använts i genomförd QRA.

Kemira har förtydligat beräkningen av AEGL-2 med utfallet att 10 personer behöver sätta sig i säkerhet vid brand att detta avser astmatiker och utom-

husexponering i 30 minuter. Med hänsyn till plymbredd är antalet sannolikt lägre.

Ifråga om fristående prövning och överensstämmelse med detaljplan anför Kemira bl.a. att hamnen används för fler verksamheter än svavelsyrafabriken, där gränsen för hamnverksamheten och fabriken går vid lossning och lastning som är hamnverksamhet, medan lagring av produkter räknas till respektive fabrik. Bolaget anger att för den sökta verksamheten ska verksamhet från och med lossningsfickan räknas till svavelsyrafabriken. Lagringen av råvaror hör samman med hamnverksamheten men är inte integrerad med denna. Lagringen behöver inte nödvändigtvis prövas tillsammans med hamnverksamheten, vilket inte heller gjorts vid tidigare fristående prövningar av verksamheter i området. Huvudmannaskapet har ingen betydelse i sammanhanget. Bolaget hänvisar också till regleringen av ändringstillstånd i 16 kap 2 § MB, varvid bolaget anser att svavelhanteringen är en mindre och väl avgränsad del av hamnverksamheten. Det finns dock behov i och för sig att ompröva hamnverksamheten och utredningar pågår. Den sökta ändringen behöver dock genomföras snarast. Ifråga om detaljplanen hänvisar bolaget till formuleringen "hamnändamål och därmed samhörigt ändamål" och betonar att hamn- och fabriksverksamheterna hör samman utan att vara en och samma verksamhet.

Vid huvudförhandlingen har bolaget framfört att QRA har en nackdel i det att den metoden inte tillgodogör sig riskreducerande åtgärder. Riskerna med svaveldioxid har genomlysts väl vid prövningen av svavelsyrafabriken och den nuvarande ansökan handlar om betydligt mindre risker. Bolagets säkerhetsarbete är mer omfattande än vad som redovisas i säkerhetsrapporten, som är en sammanställning enligt myndighetskrav. Bolaget menar att det har genomförts flera tillståndsprövningar av delverksamheter inom industriområdet med delar av verksamheten inom hamnområdet utan att planfrågan då har varit något hinder. Bolaget anser inte smältningen av svavel vara en industriprocess tillhörig svavelsyraframställningen utan en hantering av råvaran.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har hållit huvudförhandling och syn på planerad plats för svavellager och smältning av svavelråvara.

Miljökonsekvensbeskrivning

Mark- och miljödomstolen bedömer, mot bakgrund av nedan följande resonemang, att miljökonsekvensbeskrivningen innehåller tillräckligt underlag för bedömning av den tillkommande verksamhetens tillåtlighet och behovet av ytterligare villkor, varför den ska godkännas.

Avgränsning

Mark- och miljödomstolen bedömer utifrån vad som har framkommit genom remisser och vid huvudförhandlingen, att den tillkommande verksamheten med hantering och smältning av fast svavel huvudsakligen kan hanteras som ändringstillstånd avseende tillståndet till verksamheten vid svavelsyrafabriken. Den del som avser lossning och eventuell lastning av fast svavel med kranar, transportband och ledningar utanför det som bolaget ha definierat som verksamhet inom svavelsyrafabriken bedöms av domstolen utgöra sådan typverksamhet som redan omfattas av gällande tillstånd för hamnverksamhet m.m. och tillämpliga villkor, varför ändringstillstånd inte behövs i den delen. Gränsen dras därvid vid lossningsfickan respektive i ansökan utpekad rörledning vid kajplats 804.

Grunden för att kunna medge ett ändringstillstånd är att ändringen ryms inom tillåtlighetsramen för det tillstånd som ska ändras, och i huvudsak inom lämnade villkor. Det finns dock visst utrymme för att ändra och lägga till villkor.

Ändringens omfattning

Ändringen avser hanteringen av råvaran svavel, från att ha levererats enbart i flytande form till att levereras i fast form, med tillhörande utökningar av lagringsutrymmen och utrustning för anpassning av råvaran till befintliga distributionsystem för flytande svavel genom smältning. Tillståndet från 2011, som ändringen avser, innehåller ingen begränsning av råvaran, enbart av produkten svavelsyra. Tillåten svavelsyraproduktion är 450 000 ton/år samt 50 000 ton/år av natriumbisulfit. Råvarubehovet för detta är, enligt 2009 års ansökan, 150 000 ton/år av

svavel och 15 000 ton per år av retursyra. Nu ansökt råvaruintag är 180 000 ton svavel per år, varav högst 30 000 ton per år för utlastning av fast eller flytande svavel. Det har framkommit att högst 150 000 ton avses för svavelsyraproduktion, d.v.s. samma som tillståndet från 2011 avser. Ansökan kan därför inte tolkas som en begäran om ökad produktion till 180 000 ton om ingen utlastning av fast eller flytande svavel skulle ske. Eftersom svavelsyraproduktionen är reglerad i det grundläggande tillståndsbeslutet 2011 behöver detta inte anges i beslutsmeningen.

Planenlighet

Länsstyrelsen anser att placering av planerad verksamhet avseende främst smältning av fast svavel är en sådan industriell produktionsverksamhet som inte ryms inom detaljplanens delområde som har markerats med P och som utläses ”hamnverksamhet och därmed samhörig verksamhet”. Både Kemira och Helsingborgs stad (kommun) anser däremot att verksamheten kan bedrivas i överensstämmelse med dessa planbestämmelser.

Mark- och miljödomstolen bedömer att planbestämmelserna i den detaljplan som antogs av stadsfullmäktige den 27 oktober 1966, fastställd av länsstyrelsen den 24 februari 1967, med en ömsesidig skrivning i bestämmelserna för hamn- och industridelområdena om ”därmed samhörigt ändamål”, och då särskilt sett i ljuset av planbeskrivningens formulering att ”området i sin helhet är ett utpräglat industri- och hamnområde”, innehåller ett stort mått av flexibilitet i avgränsningen mellan industriell och hamnrelaterad verksamhet. Begreppet ”därmed samhörigt ändamål” måste syfta på annat än hamnverksamhet för att tillägget ska vara berättigat. Det bör särskilt beaktas att hamnen enbart är avsedd för verksamheterna inom industriområdet och inte utgör en allmän hamn.

Om svavelsmältningen vore en helt fristående verksamhet vore länsstyrelsens bedömning av planenligheten rimlig. Här är det dock fråga om ett steg i hanteringen av råvara till en redan prövad verksamhet, där smältningen utgör ett led mellan lossning (hamnverksamhet) och anslutning till nuvarande infrastruktur för kontinuerlig råvarutillförsel till fabriken via lagringstank för flytande svavel (integrerad med industriverksamheten). Det har inte ifrågasatts att även viss lagring i allmänhet kan

ingå i hamnverksamheten eller kan utgöra ett ”samhörigt” ändamål. Lagringstanken för flytande svavel är ett sådant exempel. Oavsett olika möjliga tolkningar av ordet ”process” anser mark- och miljödomstolen att smältningen av svavel inte är av sådan dignitet att den inte kan inräknas i en ”med hamnverksamhet samhörig verksamhet”, då det handlar om att fasomvandla svavlet för att kunna använda den inom hamnområdet befintliga lagrings- och rörledningsstrukturen. Det har inte heller framkommit att de olycksrisker som har bedömts skulle ha någon koppling till plantillhörigheten i sig. Den normalt bedrivna smältverksamheten kan inte heller anses utgöra någon risk av betydelse från risk- och säkerhetssynpunkt. Det är inte smältningen utan lagringen av fast svavel som utgör störst riskmoment.

Sammantaget bedömer domstolen att kommunens bedömning av planenligheten hos ansökan kan accepteras.

Riskhantering/Seveso

Länsstyrelsen anser att sökandens riskanalys inte är tillräckligt utförlig och att säkerhetsrapporten inte kan användas för en integrerad säkerhetsprövning, varför ansökan enligt länsstyrelsen inte kan bifallas.

Mark- och miljödomstolen konstaterar att Kemira har ingett en reviderad säkerhetsrapport som avser hela bolagets verksamhet på IPOS-området i Helsingborg samt beskrivit näraliggande verksamheter som kan ha betydelse i sammanhanget. Den utgör sålunda ett underlag för att göra en integrerad säkerhetsbedömning. Nu ansökt ändringstillstånd kan då sättas in i ett större sammanhang. När det gäller länsstyrelsens farhåga för att revideringen inte varit fullständig i alla avsnitt, baserat på frånvaron av redovisning av nya omräkningar av vissa beräkningsunderlag eller ändringar av textavsnitt, framhöll bolaget vid huvudförhandlingen att man granskat alla avsnitt men att det inte funnits skäl att ändra varje textavsnitt. Domstolen finner inte anledning att ifrågasätta detta och bedömer att den uppdatering som har gjorts är tillräcklig för att avgöra målet, då de delar ansökan berör får anses vara aktuella. Vad gäller hantering av fast svavel har inga ändringar gjorts i förhållande till den version som lämnats in tidigare under tillståndsprocessen.

Svavelsyrafabriken utgör en ”Sevesoanläggning”. Ändringen avser utökning av lagrade mängder svavel och svavelföreningar totalt sett, men inte av lagrade mängder inom själva tillverkningsprocessen. Domstolen uppfattar Kemiras framställning vid huvudförhandlingen som att hanteringen och lagringen av fast svavel inte utgör en separat Sevesoanläggning i sig utan räknas till ”övriga anläggningar”. Svavel har enligt ansökan klassificerats som hudirriterande [R38, H315, ej Sevesosubstans enligt harmoniserad klassificering (Annex VI of Regulation (EC) Nr 1272/2008, CLP)]. Eftersom svavellagringen inte utgör en listad Sevesoverksamhet behövs inget separat tillstånd enligt 5 § förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd. Ändringen ryms inom ett ändringstillstånd enligt 9 kap 6 § 4 punkten MB.

Oavsett om lagringen av fast svavel skulle utgöra en Sevesoverksamhet i sig eller ej, innebär en brand i svavellagret ändå risk för omgivningen då brandröken huvudsakligen består av svaveloxider såsom svaveldioxid. Eftersom det inte har reglerats i författningar hur riskvärderingen ska gå till i detalj, får en bedömning göras om ansökan, efter kompletteringar, är tillräcklig för att bedöma risker och åtgärdsbehov i förhållande till tillåtlighet. Domstolen anser att den analys som Kemira har gjort är tillräcklig och att fokus bör ligga mer på bedömning av om föreslagna åtgärder för riskreducering är tillräckliga, än på ytterligare detaljering av riskbedömningsunderlaget. Domstolen ser sålunda inte behov av att tillämpa t.ex. AEGL 2-värden utöver den användning som har ansatts av bolaget vid dimensionering av insatsbehoven.

Det har framgått att det finns större risker inom IPOS-området än de som svavellagringen medför och att insatsdimensioneringen för dessa rymmer även den nu tillkommande riskökningen. Det är av avgörande betydelse att det finns förebyggande åtgärder så att en eventuell brand i svavellagret inte får en omfattning överskridande den som har använts i beräkningarna i ansökan och säkerhetsrapportens bilaga. Det har bl.a. yrkats villkor om att byggnaden ska vara brandsektionerad. Domstolen noterar att Kemira har åtagit sig att utföra vad kommunen har begärt ifråga om lagerbyggnadens brandtålighet. Domstolen bedömer att tillämpning av det allmänna villkoret att följa åtaganden under ansökningsprocessen i och för sig är tillräckligt och att kraven kan detaljeras vidare i bygglov, t.ex. avseende brand-

sektionering. Det bör inte i villkor i ändringstillståndet ställas krav på just brandsektionering, för att inte utesluta möjligheterna till alternativa tekniska brandskyddslösningar, om brandsektionering skulle visa sig vara svår att kombinera med lastanordningar och dylikt. För tydlighetens skull bör dock ett villkor om brandtålighet föreskrivas vad avser lagerbyggnaden.

Mark-och miljödomstolen finner sålunda att det inte finns skäl att neka tillstånd på grund av brister i riskanalys och säkerhetsåtaganden.

Klimatanpassning

Mark- och miljödomstolen ser inte skäl att kräva ytterligare åtgärder för anpassning till framtida höjning av havsnivån utöver vad som bolaget har åtagit sig.

Utsläppsvillkor

Miljönämnden har yrkat villkor om stoftutsläpp om 5 mg/m³. Länsstyrelsen får anses ha anslutit sig till detta yrkande. Kemira har angett att stofthalten normalt understiger 10 mg/Nm³ (normal torr gas) med marginal. Bolaget motsätter sig dock ett stoftvillkor.

Tillståndet för svavelsyrafabriken innehåller inget villkor om stoft, men det uppstår heller inget stoftutsläpp i tillverkningsprocessen, av vad som framgår av tillståndsbeslutet. Det kan då finnas anledning att reglera stoftutsläppet i ändringstillståndet. Det rör sig dock om mycket små utsläpp av svavelpartiklar. Elementärt svavel har inte framhållits som miljö- och hälsofarligt, dock hudirriterande. Domstolen ser ett behov av fungerande reningsfilter, men inte nödvändigtvis att begränsningsvärden uppställs. Om villkor skrivs enbart för att ge anledning till att ta upp utsläppskontroll i kontrollprogram som mätning, ser domstolen inget hinder för att kontrollmätning istället kan åläggas av tillsynsmyndigheten för att verifiera åtaganden och utsagor i ansökan. Domstolen ser alltså inget överhängande behov av ett kvantitativt utsläppsvillkor i detta fall, utan bolaget är som alltid bundet av sina åtaganden och uppgifter i beslutsunderlaget via det allmänna villkoret i grundtillståndet. Bolagets åtagnade ryms inom vad som kan anses vara bästa teknik enligt tillämpbara BAT-dokument.

Mark- och miljödomstolen ser heller inget skäl att ställa något särskilt villkor om diffus damning, då sådant villkor är svårt att kvantifiera. Ett kvalitativt villkor om åtgärder vid damning tillför heller inget utöver det allmänna villkoret, eftersom bolaget har beskrivit åtgärder som kommer att vidtas mot spill och liknande som kan ge upphov till damning.

Invallningsvillkor

Miljönämnden har yrkat invallning av bl.a. tankar för natriumhydroxid. Enligt ansökan planeras användning av mindre än 100 ton/år av kalciumhydroxid.

Natriumhydroxid och väteperoxid förvaras i 1000 kg behållare som förvaras i kemiklieskåp med uppsamlingstråg som rymmer innehållet i en behållare. Något särskilt kemikalielagringsvillkor finns inte i deldomen 2011 eller domen 2012, utom avseende lagring av svaveldioxid, men av ansökan den gången framgår att lagring av vissa kemikalier sker på motsvarande sätt som det nu yrkade villkoret.

Domstolen ser inte behov av att precisera kemikalielagringsvillkor utöver vad som följer av allmänna villkoret.

Statusrapport

Av statusrapporten framgår att markföroreningar kan förväntas påträffas vid markarbeten. Mark- och miljödomstolen anser dock att det inte redan nu bör avgöras vilka kriterier som ska tillämpas för en eventuell sanering av marken inför byggnation. En dom i målet begränsar inte tillsynsmyndighetens möjligheter att tillämpa 10 kapitlet MB vid en eventuell marksanering.

Verkställighetsförordnande

Av Högsta domstolens beslut den 17 oktober 2012 i mål T 3158-12 (NJA 2012 s. 623) framgår bl.a. att ett verkställighetsförordnande av domstol innebär att en lagakraftvunnen dom inte behöver avvaktas och är ur processuell synvinkel att se som ett undantag. Det får därför läggas på verksamhetsutövaren att påvisa konkreta skäl för ett verkställighetsförordnande och ange vilka beaktansvärda nackdelar som är förknippade med att tillståndet inte kan tas i anspråk omedelbart och vad som kan bli följden av att verksamheten förskjuts framåt i tiden. Det måste också krävas att verksamhetsutövarens intresse med viss marginal väger tyngre än de intressen som talar för att ett lagakraftvunnet avgörande bör föreligga innan tillståndet får tas i

anspråk. Särskild hänsyn ska tas till de skador på miljön som kan uppstå om tillståndet omedelbart tas i anspråk och de möjligheter som finns att läka sådana skador om tillståndsbeslutet upphävs eller ändras.

Eftersom länsstyrelsen har motsatt sig verkställighetsförordnande och motsatt sig att tillstånd ges till ändringen, anser mark- och miljödomstolen att det krävs tunga skäl för att medge verkställighetsförordnande. Kemiras huvudskäl är att nuvarande råvaruleveranser efterhand blir allt osäkrare på grund av minskande utbud av och ökande konkurrens om flytande svavel och beroende av endast ett fartyg för leverans. Konsekvenserna av avbrutna svavelleveranser innan en lagrings- och smältanläggning tillkommit innebär svårigheter för bolaget att leverera svavelsyra och samhörande produkter till övriga verksamheter inom IPOS och andra industriella verksamheter samt även bortfall av värmeproduktion till fjärrvärme. Det har dock framgått att det finns möjlighet att få leveranser av flytande svavel även med lastbil, men det skulle bli svårare, dyrare och mer miljöbelastande. Detta kan möjligen ske under en kortare period utan att verksamheten riskeras. Detta ska vägas mot dels risken för irreversibla skador om verksamheten sätts igång innan laga kraftvunnen dom och möjligheten att läka skadorna. Några irreversibla skador av verksamheten synes inte behöva befaras. Risken för en stor industriell olycka inom hela industriområdet förändras endast marginellt av om verksamheten påbörjas.

Mark- och miljödomstolen bedömer att bolagets skäl väger över invändningarna med marginal, varför verkställighetsförordnande bör meddelas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV 425)
Överklagande senast den 17 november 2016.

Lena Pettersson

Bruno Bjärnberg

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Lena Pettersson, ordförande, och tekniska rådet Bruno Bjärnberg samt de särskilda ledamöterna Anders Wetterling och Pergöran Andersson.

SVERIGES DOMSTOLAR

ANVISNING FÖR HUR MAN ÖVERKLAGAR - DOM I MÅL DÄR MARK- OCH MILJÖDOMSTOLEN ÄR FÖRSTA INSTANS

Den som vill överklaga mark- och miljödomstolens dom ska göra detta skriftligen. **Skrivelsen ska skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen.** Överklagandet prövas av Mark- och miljööverdomstolen vid Svea hovrätt.

Överklagandet ska ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom tre veckor** från domens datum. Sista dagen för överklagande finns angiven på sista sidan i domen.

Har ena parten överklagat domen i rätt tid, får också motparten överklaga domen (s.k. **anslutningsöverklagande**) även om den vanliga tiden för överklagande har gått ut. Överklagandet ska också i detta fall skickas eller lämnas till mark- och miljödomstolen och det måste ha kommit in till mark- och miljödomstolen **inom en vecka** från den i domen angivna sista dagen för överklagande. Om det första överklagandet återkallas eller förfaller kan inte heller anslutningsöverklagandet prövas.

För att ett överklagande ska kunna tas upp krävs att Mark- och miljööverdomstolen lämnar **prövningstillstånd**. Det görs om:

1. det finns anledning att betvivla riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
2. det inte utan att sådant tillstånd meddelas går att bedöma riktigheten av det slut som mark- och miljödomstolen har kommit till,
3. det är av vikt för ledning av rättstillämpningen att överklagandet prövas av högre rätt, eller
4. det annars finns synnerliga skäl att pröva överklagandet.

Om prövningstillstånd inte meddelas står mark- och miljödomstolens avgörande fast. Det är därför viktigt att det klart och tydligt framgår av överklagandet till Mark- och miljööverdomstolen varför klaganden anser att prövningstillstånd bör meddelas.

Skrivelsen med överklagande ska innehålla uppgifter om:

1. den dom som överklagas med angivande av mark- och miljödomstolens namn samt datum för domen och målnummer,
2. den ändring av mark- och miljödomstolens dom som klaganden vill få till stånd,
3. grunderna (skälen) för överklagandet och i vilket avseende mark- och miljödomstolens domskäl enligt klagandens mening är oriktiga,
4. de omständigheter som åberopas till stöd för att prövningstillstånd ska meddelas, samt
5. de bevis som åberopas och vad som ska styrkas med varje bevis.

Har en omständighet eller ett bevis som åberopas i Mark- och miljööverdomstolen inte lagts fram tidigare, ska klaganden förklara anledningen till omständigheten eller beviset inte åberopats i mark- och miljödomstolen. **Skriftliga bevis** som inte lagts fram tidigare ska ges in samtidigt med överklagandet. Vill klaganden att det ska hållas ett förnyat förhör eller en förnyad syn på stället, ska han eller hon ange det och skälen till detta. Klaganden ska också ange om han eller hon vill att motparten ska infinna sig personligen vid huvudförhandling i Mark- och miljööverdomstolen.

Skrivelsen ska vara undertecknad av klaganden eller hans/hennes ombud.

Om ni tidigare informerats om att **förenklad delgivning** kan komma att användas med er i målet/ärendet, kan sådant delgivningssätt också komma att användas med er i högre instanser om någon överklagar avgörandet dit.

Ytterligare upplysningar lämnas av mark- och miljödomstolen. Adress och telefonnummer finns på första sidan av domen.